

Liefs uit Kosovo

Alfred Busink

Liefs uit Kosovo

Alfred Busink

ISBN 978 94 648 0889 6

Omslagontwerp door Olivier Tieleman

©Alfred Busink, 2023

Voor Janneke. Redenen te over

Out on the road that lies before me now
There are some turns where I will spin
I only hope that you will hold me now
'Til I can gain control again

Rodney Crowell

Proloog

Met haar beste vriendin zit ze op een klein grasveldje precies in het midden van de straat. Rondom het veldje bloeien prachtige witte rozen. Het gras kleurt diep groen in de stralen van de felle zon. Uit een grote volle rugzak pakt ze een tekenboek met twee potloden. Ze gaan een tekening maken van de voorbijlopende mensen. Het is moeilijk om van iedereen de gezichten goed te zien. Het is erg druk en de mensen lopen snel door. Ook is het donker op straat. Wolken pakken zich plotseling samen boven de stad. Hun grasveldje ligt vreemd genoeg nog wel in de zon. De mensen lopen met zware tassen in de hand naar de brug over de rivier. Sommigen van hen huilen en kijken onzeker uit hun ogen. Ouders hebben hun kinderen aan de hand en trekken hen krachtig mee.

Vanuit tegengestelde richting ziet ze drie mannen in soldatenuniform op haar afkomen, met grote geweren om hun schouders. Ze hebben geen haast en lopen heel langzaam. Of bewegen ze in slow motion? Eén van de soldaten geeft haar een knipoog en lacht haar toe. Als ze enkele meters verder zijn, zetten de mannen plotseling er de vaart in. Ze laat het tekenboek vallen, staat op en rent achter hen aan. Maar haar benen komen niet vooruit. Ze voelen slap aan en, hoezeer ze ook haar best doet, ze komt geen meter verder. In paniek schreeuwt ze de mannen toe. 'Nee, niet doen, niet doen. Stop, kom terug!' Maar haar intense schreeuw heeft geen geluid en blijft stilletjes in haar mond hangen. De vriendelijke soldaat kijkt om, maar zijn lach is verdwenen en zijn ogen zijn vervuld van haat.

DEEL I

1

De ontmoeting

Vrijdag 12 augustus 2022, Bourgogne

Een fietstocht door de heuvels en de wijnvelden van de sfeervolle streek ten zuidwesten van Beaune is normaal gesproken een tocht zonder veel onverwachte gebeurtenissen. Al vaak had ik mijn Bianchi racefiets door de mooie landschappen gestuurd zonder met grote of interessante verhalen thuis te komen. Ik genoot altijd intens van die sportieve inspanningen, maar spectaculaire gebeurtenissen maakte ik over het algemeen niet mee. Hoe anders was dit vanmorgen. Ik reed door het plaatsje Cheilly, één van de drie dromerige en verstilde wijndorpjes van de Maranges. Op de hoofdstraat, een majestueuze laan van machtige en sierlijke platanen met aan beide zijden mooie oude dorpshuizen, zat het tempo er goed in na pas een half uurtje toeren. Aan het einde van het dorpje naderde ik de voor mij bekende steile haarspeldbocht naar rechts. Zoals altijd met een beetje vaart om die verdomde bocht met soepele cadans te kunnen nemen.

Natuurlijk zag ik in het hoekje van mijn rechteroog haar wel aan komen fietsen. Ze zat licht gebogen met haar handen boven op het stuur van een witte Lapierre, ook dat zag ik in een flits. Ik had wat moeten afremmen, voordat ik rechts de bocht instuurde, maar dat deed ik niet. Geen idee waarom niet. Was ik niet geconcentreerd genoeg? Was het een forse overschatting van mijn fietsvaardigheden? Wellicht, maar dat geloofde ik niet. Ik had dus geen idee waarom ik teveel uitwaaierde naar de linkerkant van de weg. Als ver-

velend gevolg kon ik een aanrijding niet meer vermijden. Ik schampte met mijn linker dijbeen dat van haar en we tuimelden beiden met fiets en al over elkaar heen. We stonden snel op, door de adrenaline de pijn niet voelend, en controleerden onze fietsen op eventuele schade. Blijkbaar zit dat standaard in het systeem van iedere serieuze fietser. Eerst aandacht voor de fiets en daarna pas voor het lijf.

Na die korte fietscheck was het dan tijd voor de eerste kennismaking. Ze gooide haar fietshelm met een fel gebaar meters weg, evenals haar fietsbril. Als een woest paard liep ze op mij af. Met slaande bewegingen schreeuwde ze mij furieus in het Frans allerlei verwensingen toe. Nu was ik de Franse taal wel redelijk machtig, maar de meeste woorden kon ik toch niet thuisbrengen met uitzondering van "merde". Ik begreep wél dat het voor haar echt menens was. Hoe had ik op haar moeten reageren? Blijkbaar anders dan dat ik deed, want ze bleef foeteren en mij uitdagen. Op welke manier reageerde ik dan wel? Ik weet nog dat ik wat naar achteren strompelde, maar eerlijk gezegd heb ik dat niet meer zo scherp op het netvlies. Er gebeurde wel wat met me. Ik zag een prachtige vrouw van misschien dertig jaar. Haar lange donkerblonde haar zwiepte heen en weer in een paardenstaart. Ik had bang moeten worden van haar vuurspuwende smaragdgroene ogen, maar ik verdronk in die levendige en zeker ook mysterieuze kijkers van haar. Ik kon geen woord uitbrengen. Dat stille staren van mij maakte haar alleen maar bozer en het was dat een buurtbewoonster op de herrie was afgekomen om te bemiddelen, anders had het mij niet verbaasd als ik klappen had gekregen. Toen pas kwam er iets van een gesprek tot stand. 'Marianne, rustig nu. Stop met het maken van dat kabaal en vertel me wat er is gebeurd,' zei de buurtbewoonster.

Marianne, nog niet bedaard, reageerde fel. 'Het is toch werkelijk ongelofelijk wat die rare vent doet? Hij ziet mij aankomen en in plaats van zijn snelheid aan te passen en wat af te remmen, knalt hij met een gigantische vaart tegen mij op en gaan we allebei onderuit. We mogen van geluk spreken dat we ongehavend zijn gebleven.'

Terwijl ze dat zei, keek ik eens goed naar haar lichaam. Ik moest mij concentreren op de enkele schaafwonden met wat bloed. Inderdaad waren er ogenschijnlijk geen ernstige verwondingen. Vervolgens ging ik ook bij mijzelf maar even op onderzoek uit. Naast wat bloed op mijn knie leek het allemaal wel mee te vallen.

'Goed, een ongeluk zit altijd in een klein hoekje. Laten we blij zijn dat er geen breuken zijn. Ongetwijfeld zullen jullie één of meerdere kneuzingen hebben opgelopen, die verdwijnen wel weer na verloop van tijd.' De buurtbewoonster was de rust zelve en dat was blijkbaar de rust die Marianne nodig had. Zag ik een paar beginnende tranen in haar ogen? Wat van de schrik bekomen, stelde ze de buurtbewoonster voor als haar moeder Lis.

Dat was ook het moment dat ik voor het eerst mijn mond open deed en mij aan Marianne en haar moeder voorstelde. 'Mijn naam is Paul van 't Westen, aangenaam. Ik ben Nederlander en vier momenteel vakantie hier ergens in de buurt. Marianne, echt mijn gemeente excuses voor de botsing. Ik weet niet wat mij bezielde. Bij het nemen van de bocht lag mijn snelheid aan de hoge kant en kon ik je simpelweg niet meer ontwijken.'

'Kijk de volgende keer wel goed uit. Je bent verdomme een gevaar op de weg!'

Ik wilde nog zeggen dat ik normaal gesproken juist een voorzichtige en rustige fietser ben, maar dat kwam er niet van, omdat Lis naar mijn schouder wees. 'Daar sijpelt

bloed uit, Paul. Loop even mee, want je hebt een pleister nodig.'

Met de fiets aan de hand liepen we, enigszins onwennig, honderd meter de weg af richting het huis van Lis. Ik was met stomheid geslagen, toen we de cour van een groot "hameau", een schitterend complex van verschillende gebouwen, betraden. Het viel mij op dat ze prachtig waren opgetrokken "en pierre", in stenen. In de keuken van het hoofdgebouw nam ik plaats aan de tafel en Lis verzorgde de wond op mijn schouder. Terwijl ik daar zo zat, voelde ik mij behoorlijk opgelaten. Veroorzaak je een vervelend ongeluk, word je zo aardig geholpen. Dat gevoel nam toe, toen Lis ook nog koffie aanbood. 'Paul, blijf even zitten. Heb je misschien trek in een kop koffie?' Voordat ik kon reageren, was Lis al bezig en zette mij een espresso uit de mij direct al opgevallen Jura voor mijn neus. Lis gaf ook Marianne de zorg die ze toch wel nodig had met die bebloede schaafplekken.

Onderwijl keek Marianne mij aan, maar ze vertikte het iets te zeggen. Ik kon haar blik niet lezen en wist niet goed hoe te reageren. Het bleef stil. Lis doorbrak even later die ongemakkelijke stilte. 'Ik stel voor dat ik je met de auto thuis breng. Ik vind dat je er niet goed uitziet. Je ziet wat bleekjes en bovendien heb je niet eens opgemerkt dat jouw fiets niet ongeschonden uit de strijd is gekomen; de achterband staat plat.' Dat had ik inderdaad niet gezien en omdat ik zelf inmiddels weinig fut meer had, aanvaardde ik dit lieve voorstel van Lis. Ik wilde zo snel mogelijk naar huis.

Eenmaal thuis zette ik de Bianchi in de berging, maar niet nadat ik mijn fietsgezel nogmaals en nu wat uitgebreider aandacht gaf. De schade viel, met slechts enkele krasjes op het carbon, reuze mee. Daarna pakte ik een pizza uit de vriezer en stopte deze in de oven. Ondertussen overdacht ik de bijzondere ontmoeting in Cheilly.

2

Onverwacht bezoek

Zaterdag 13 augustus 2022, Bourgogne

De dag na de aanrijding was ik met een beetje spierpijn in het lijf opgestaan en begonnen met de dagelijkse vakantie-routine. Dus eerst stapte ik onder een verkwikkende en ontspannende douche, waarna ik met mijn Volvo naar de bakker in Nolay reed om een baguette en een croissantje te kopen. Soms verwende ik mijzelf met een vers gebakje, maar vandaag niet. Thuisgekomen, nuttigde ik het ontbijt op het terras dat door de zon inmiddels aangenaam werd verwarmd. Ter afsluiting dronk ik een kop koffie.

Ik dacht nog na over de botsing van gisteren en gelselde mijn gedachten over de oorzaak van die vervelende aanrijding. Die bocht had ik tijdens vakanties al vaak gereden, altijd op een normale, ontspannen manier en zonder enig risico. Dus wat mij was overkomen? Ik had werkelijk geen enkel idee. Terwijl ik nog wat mijmerde, klonk het dagelijkse 'Bonjour, Paul' van Marie, mijn lieve overbuurvrouw. Zij had inmiddels de gezegende leeftijd van tachtig jaar bereikt en was nog steeds zo fit als een volwassen hoentje. Zo liep ze met haar korte gestalte twee keer per dag de weg door de wijnvelden op en af, hetgeen volgens haar de reden was van haar goede gezondheid. Ze maakte graag een praatje met iedereen die langs kwam en dankzij Marie wist ik veel van wat zich in ons dorp afspeelde.

Vandaag wilde ze duidelijk iets kwijt en bleef ze stil staan bij de toegang tot het terras. 'Paul, moet je eens horen wat mij zojuist is verteld. Mijn nichtje maakt om de twee

weken een vakantiehuis, aan het begin van Cirey, schoon. Het huis is in het bezit van een gepensioneerd Engels echtpaar dat er vaker niet dan wel is. Toen ze gisteren het huis binnenkwam, hoorde ze vanuit de keuken rumoer in de achtertuin. Je houdt het niet voor mogelijk, Paul. In het zwembad ziet ze daar de buurvrouw van de Engelsen bezig met een jonge kerel. Blijkbaar hadden ze het heel erg naar hun zin.' Terwijl Marie vertelde, schoot ze in een slappe lach. Ze zag het tafereeltje in het zwembad blijkbaar helemaal voor zich. 'En dan moet je weten dat iedereen in het dorp denkt dat zij en haar man zo'n goed huwelijk hebben. Het is toch te gek voor woorden?' Ik wilde nog vragen hoe het verhaal verder ging, maar Marie stak al mompelend de weg over en liep haar huis binnen.

Na een tweede koffie werd het tijd om naar de lager liggende tuin af te dalen. Wonderbaarlijk was mijn lijf goed hersteld en in staat het gras te maaien. Dat had al veel eerder moeten gebeuren, maar ik ben een kei in het uitstellen van klusjes. Terwijl ik werken in de tuin helemaal niet vervelend vind. Dat uitstelgedrag van mij is een typische eigenschap. In mijn professionele leven, als zelfstandig consultant voor het bedrijfsleven, heb ik daar totaal geen last van. Sterker nog, hoe eerder ik adviesopdrachten kan opstarten, des te meer ik in mijn element ben. Het zal met rust en ontspanning te maken hebben. Wie zal het zeggen? Voordat mijn ouders de deuren en ramen van hun Franse vakantiehuis sluiten en terugkeren naar Nederland, leggen zij altijd een briefje op tafel neer met daarop beschreven de werkzaamheden die ik gedurende mijn verblijf in Cirey moet uitvoeren. Het vieren van mijn vakantie in Bourgogne is echt een feest, maar bij binnenkomst in de woning en na een eerste inspectie, pak ik toch altijd wel met enige spanning dat lijstje op. Wat zal er deze periode weer moeten worden gedaan? Het

valt gelukkig veelal wel mee in omvang, want er moet natuurlijk wel voldoende tijd overblijven voor een goed boek, een wijnproeverij bij bevriende wijnboeren in de buurt, het lekker ontspannen Netflixen en natuurlijk fietsen, fietsen en nog eens fietsen.

Terwijl ik de elektrische grasmaaier alle kanten van het gazon opduwde -er zit wat reliëf in de tuin-, besepte ik weer eens hoe prachtig het oude boerderijtje is omgebouwd tot een heerlijke woning. Alweer vijftien jaar geleden konden mijn ouders het oude gebouw voor een schappelijke prijs op de kop tikken. Het stond al geruime tijd in de verkoop en ik weet nog goed hoe de interesse in het gebouw ontstond. Op de heenreis van iedere vakantie naar Zuid-Frankrijk overnachtten mijn ouders zonder uitzondering in Beaune, de wijnhoofdstad van Bourgogne. Ze boekten dan twee nachten, zodat gedurende een volle dag het vele moois van Beaune kon worden ontdekt en bovendien de directe omgeving met de vele wijndomeinen. Ze kenden de landschappelijk wondermooie driehoek Beaune - Nolay - Mercurey inmiddels vrij goed en altijd reden ze met de auto nog even op het door hen zo benoemde "Balcon de Nolay". Het klinkt wellicht wat overdreven en hoogdravend, maar die naam is terecht gegeven aan de weg die eerst door het dorpje Cirey loopt en aan het einde van de bebouwing naar links een blik geeft op de wijnvelden met de daarboven uitstekende rotsformaties. Naar rechts heb je zuidwaarts een kilometersver zicht op de vallei van de Cosanne met het parmantig gelegen kleine stadje Nolay op de voorgrond. Later heb ik dat zelf ook mogen en kunnen ontdekken. Gekscherend zeiden mijn ouders altijd tegen elkaar: 'als daar nog eens een leuk huisje te koop komt te staan, dan gaan we ervoor'. En dat was precies wat in de zomer van 2007 gebeurde.

Het laatste gebouw van Cirey aan de rechterkant van het weggetje stond te koop. Nu was het niet bepaald een kant-en-klare vakantiewoning, ook niet een te renoveren dorpshuis. Het betrof namelijk een redelijk vervallen kleine boerderij van zeker honderd jaar oud met er omheen een lapje grond met gras en onkruid van wel een meter hoog. Met andere woorden: het zag er niet uit. Maar mijn ouders belden direct de makelaar, de Nederlandse Karel die in de streek ooit een makelaarskantoor was begonnen. Hij kon gelijk wel even langskomen en ongeveer dertig minuten later vond de eerste kennismaking plaats die later overigens tot een hechte onderlinge vriendschap zou leiden.

Het toeval wilde dat Pascal, de lokale aannemer met wie Karel regelmatig projectmatig samenwerkte, in de buurt was. Hij werd min of meer gesommeerd direct naar Cirey te komen voor een eerste inspectie van het gebouw en om te bepalen of het überhaupt mogelijk was voor een bepaald budget de verbouwing tot vakantiewoning te realiseren. Pascal was positief verrast en stelde vast dat er mooie kansen lagen om van de boerderij een aangename en prachtige woning te maken. Normaal gesproken neem je de tijd om te beslissen al dan niet in zo'n project te stappen. Het is immers geen pond suiker! Maar mijn ouders waren verliefd op de streek, het plekje met het fantastische uitzicht en op het idee om het vervallen oude gebouw om te turnen tot een woonbaar pand. Er werd niet onderhandeld over de prijs. Karel zou het voorlopig koopcontract in orde maken en de afspraak werd gemaakt om op de terugreis naar Nederland een en ander te ondertekenen.

Dat was dus vijftien jaar geleden en ik kon alleen maar vaststellen dat de enigszins naïeve aankoop van het oude pand een goede beslissing was geweest. Zeker ook omdat ik, als liefhebbende zoon, tijdens mijn vakanties vaak

gebruik mag maken van dit fijne stekje. Het is wel zo dat mijn vader de laatste tijd last heeft van een onwillige rug en bovendien van de vervelende nasleep van een besmetting met het coronavirus. Hierdoor pakt hij zelfs de lichtste klusjes niet meer zo enthousiast op. Ook vergt het onderhoud van de tuin steeds meer van zijn energie. Niet voor niets hadden ze medio vorig jaar besloten om hun grote en bewerkelijke huis in Nederland te koop te zetten en over te gaan tot de aankoop van een comfortabel nieuwbouwappartement. Daarin zouden ze inmiddels al moeten wonen, ware het niet dat de bouw serieuze vertraging heeft opgelopen door het feit dat er op de bouwplaats sporen waren gevonden van een rugstreeppad. De Wet Natuurbescherming vereiste stillegging van de bouw. Men ging op zoek naar het beestje om het elders, in de natuur, uit te kunnen zetten, maar de pad is nooit meer gezien. Toen er geen verse sporen meer werden gesignaleerd, kon de bouw worden hervat. Mijn vader had zich, naar mijn idee terecht, mateloos geërgerd aan zulke overdreven regelgeving, maar moest simpelweg accepteren dat de oplevering van hun nieuwe woning later zou plaatsvinden.

Laatst zei hij tegen mij dat het misschien beter was om het vakantiehuis in de verkoop te zetten. Ik had stevig geprotesteerd. Ook al werd de kluslijst langzamerhand steeds voller, ik zou wel eens gaan onderzoeken of een overname in financiële zin tot mijn mogelijkheden zou kunnen behoren. Karin, mijn jongere zus, had sowieso geen interesse in het huis. Met haar excentrieke en lieve vriendin Nicole was ze niet vaak naar Frankrijk afgereisd. Veel meer waren zij in het drukke en avontuurlijke Ibiza te vinden.

Mijn gedachten werden abrupt onderbroken door het zware geluid van de deurklopper. Ik liep met enige haast vanuit de tuin de trap naar het hoger gelegen terras op, ging

het huis in en opende de voordeur. Meestal ben ik niet verlegen en kan ik goed uit mijn woorden komen, maar voor de tweede keer in korte tijd viel ik even stil. Tegenover mij stond Marianne met een fles rode wijn in haar hand.

3

Spanningen in Kosovo

Woensdag 16 mei 1990, Pejë Kosovo

Gisteren had Rian nog uitgebreid getelefoneerd met haar oudere zus die vier jaar geleden haar geluk was gaan beproeven in Slovenië. In de welvarendste republiek van Joegoslavië had zij het nog gevonden ook. Ze heeft een fijne baan als receptioniste in een sjiek hotel aan de rand van het meer van Bled. Met haar knappe echtgenoot bewoont ze een aantrekkelijk chalet dat van alle gemakken is voorzien. Hoe mooi kon het leven zijn. Natuurlijk gunde ze haar zus het allerbeste, maar ergens in haar diepste binnenste bleef wel die ene vraag geregeld opkomen. Waarom had haar zus geen toekomst gezien met haar familie en vrienden dicht in de buurt? Ze was pienter, had een leuke baan en zag er goed uit. Ze moest de mannen van haar afslaan. Waarom koos ze dan toch voor een avontuur op bijna duizend kilometer van hun geboortestad Pejë? Rian begreep dat niet. Verschillende malen had ze geprobeerd haar zus het antwoord te ontfoetselen, maar die volhardde in zoethoudertjes als 'ik ga voor het aantrekkelijke en onbekende avontuur' en 'daar in het toeristische Bled ga ik zeven maal meer verdienen dan in Pejë' en nog meer van die onzin, althans zo voelde en typeerde Rian dat. Ze zagen elkaar dan wel geregeld, alhoewel één keer in het jaar een bezoek aan Kosovo mag dan geregeld worden genoemd, met je zus tegen wie je altijd opkeek en met wie je bijzondere en ook best wel intieme geheimen deelde, wilde je bij wijze van spreken dagelijks contact en dan niet via een krakend telefoontoestel of een onregelmatige briefwisseling.

Nee, het zou veel mooier kunnen en moeten zijn. Ze moest het doen met haar broertje, die lange slungel met zijn kort geknipte kapsel, die constant met vrienden op hangplekken in de binnenstad te vinden was. En ook al hield ze zielsveel van hem, Rame zat heel duidelijk in een andere belevingswereld dan zichzelf.

Dat gepieker over het geluk van haar zus had waarschijnlijk vooral te maken met de gelukstoestand van Rian zelf. Was ze gelukkig met haar leven of was zij alleen maar tevreden? Ze was vorige maand vijftientig jaar geworden en had een uitdagende baan op een middelbare school als lerares van twaalf- en dertienjarige kinderen. Daarnaast had ze een paar goede vriendinnen. En misschien wel het allerbelangrijkste, met haar echtgenoot Miran had ze het prima. Hij had sinds eind vorig jaar na veel sollicitaties eindelijk een baan kunnen vinden. Geen werk dat aansloot bij zijn opleiding tot werktuigbouwkundige, maar de functie van manager bij de lokale supermarkt was wellicht een opstapje? Vanwege hun kinderwens hadden ze besloten te stoppen met anticonceptie. Ze was helaas nog niet zwanger geraakt, maar een kind krijgen is en blijft een wonder dat je wat tijd moet gunnen. Het was overigens geen sinecure om een geschikte en betaalbare woning te vinden in de buurt van familie en vrienden. Voorlopig woonde ze met Miran nog in bij haar ouders Amar en Fatime.

Alles bij elkaar gezien, had ze het goed. Toch voelde Rian al geruime tijd wat onrust. In eerste instantie een onbestemde onrust, maar die de laatste weken beter kon worden gedeut. En de oorzaak was niet te vinden in haar relatie met Miran of het kindje dat nog niet op komst was, wel voornamelijk in haar werk. Niet in directe en praktische zin, want het lesgeven aan die heerlijke kinderen vond ze fantastisch, echter in indirecte zin zeker wel.

De school was het toneel geworden van de huidige werkelijkheid van de samenleving in Pejë en ongetwijfeld in geheel Kosovo. Terwijl ze in de middag terugliep naar huis met een tas vol corrigeerwerk, liep ze de gebeurtenissen van die ochtend nog eens goed na. Ze herinnerde zich één en ander nog heel goed. Tijdens de koffiepauze had haar collega Jovana haar gewenkt om even mee te lopen, de lerarenkamer uit en de gang op. Benieuwd en verbaasd liep Rian haar achterna. Wat zou er nu weer aan de hand zijn? Zou ze tijdens het stappen weer eens een knappe en interessante man hebben ontmoet? Had ze weer een mooie tas, bijvoorbeeld een Louis Vuitton, op de kop kunnen tikken bij die louche handelaar in de Bazaar van Pejë? Dat het een in het Verre Oosten nagemaakte versie betrof en dat ze er teveel geld voor had neergelegd maakte haar niets uit. Het was vaak gemakkelijk om haar bijzondere verhalen aan te horen, maar nu keek ze toch wel erg serieus en bezorgd. 'Rian, in de wandelgangen van onze school heb ik een gerucht vernomen dat ik toch met je moet delen.' Terwijl ze dit zei, keek ze schichtig de gang in. Duidelijk was dat ze liever niet werd betrappt op een heimelijk gesprekje met Rian.

'Hé, doe eens normaal. Wat is er in hemelsnaam aan de hand?' Rian bemerkte bij zichzelf een groeiend gevoel van irritatie over zo veel geheimzinnigheid. Zelf zat ze heel anders in elkaar. Voor haar gold "eerlijk duurt het langst" en bij voorkeur hield ze van een heldere en directe manier van communiceren.

Jovana bleef voorzichtig. 'Tijdens het werkoverleg van vorige week, waaraan jij niet kon deelnemen vanwege jouw bezoek aan de tandarts, werd door Igor benadrukt dat het historisch onderwijs op de school moet worden gegeven vanuit het Servische perspectief. En dat andere invalshoeken niet meer zouden worden gedoogd.'

Rians opstandige karakter roerde zich direct. 'Wat betekent?'

Jovana keek weer voorzichtig om zich heen. 'Je werd niet met naam en rugnummer genoemd, maar het was wel duidelijk dat jij, met jouw Albanese achtergrond, het historische onderwijsbeleid van de school niet in de weg mag zitten.' Verbouwereerd keek Rian haar aan en ze wist even niets te zeggen. Jovana maakte aanstalten om terug te gaan naar de lerarenkamer en keek Rian met een scherpe blik aan. Een blik die haar vertelde dat ze moest uitkijken? Waarvoor wist ze niet precies. Was er onheil op komst?

Ze moest nog een stukje lopen naar haar geboortehuis in Kapesnica, een buitenwijk van Pejë. Als het weer het toestond, ging ze altijd lopend naar en van school en genoot ze van het vele groen rondom de straten met een mengelmoes van daarin eenvoudige en moderne huizen en bijbehorende, met trots bijgehouden, tuintjes. Tussen de huizen door waren er prachtige doorkijkjes naar het ruige en mysterieuze Rugova gebergte. Ook nu was het aangenaam weer; de voorjaarszon gaf genoeg warmte af om zonder jas over straat te gaan.

Rian zou moeten genieten van deze middag, echter het gesprek met Jovana had teveel indruk op haar gemaakt. Het kon toch niet zijn dat de oude en de meest recente geschiedenis van Kosovo, de provincie van het Joegoslavische Servië, niet objectief en gesteund door feiten mocht worden verteld? Ze was uiteraard niet naïef en naarmate ze opgroeide, besepte ze meer en meer dat een eerlijke en menswaardige inrichting van de samenleving bemoeilijkt werd doordat de bevolking van Kosovo nagenoeg geheel bestond uit etnische Albanen en slechts een klein gedeelte uit Serviërs, Bosniakken, Turken, Gorani en Roma. Joegoslavië had in 1974 de autonomie van Kosovo fors uitgebreid, gebaseerd op

de feitelijke meerderheid van Albanezen in de provincie. Sindsdien was er vanuit verschillende fondsen veel geld naar Kosovo gestroomd met de bedoeling Kosovo en de bevolking meer welvaart en eensgezindheid te brengen. Feit was dat dit grote doel bij lange na niet was gehaald. De werkeloosheid en armoede onder de etnische Albanezen was nog steeds groot en de onderlinge spanningen zijn altijd blijven bestaan. Dat de Servische leider Slobodan Milosevic vorig jaar de eerder gegeven autonomie had ingetrokken, droeg ook niet bij aan een verbetering van de onderlinge verhoudingen.

Rian dacht aan haar vader. Vanaf zijn jeugd had Amar gestudeerd en goede functies vervuld. Begin dit jaar werd hij echter zonder enige aanleiding als hoofd van de lokale steenfabriek aan de kant gezet en gedegradeerd tot manager van een kleine inkoopafdeling. Zijn plaats werd ingenomen door een Serviër, afgestudeerd aan de universiteit van Belgrado. Hoe oneerlijk was dat. Rian zag nog steeds het verdriet van haar vader heel scherp voor zich, toen hij dit zijn gezin vertelde. Nog erger was het zichtbare verlies van zijn trots.

Trouwens, die Milosovic was de boel in Joegoslavië behoorlijk aan het opschudden. Haar zus had gisteren nog verteld dat er plannen waren om in Slovenië een volksraadpleging te houden met de simpele vraag of Slovenië al dan niet een onafhankelijke republiek zou moeten worden. De kans dat die vraag bevestigend zou worden beantwoord was zeer groot en er gingen al geruchten dat Servië, onder de bezielende en nationalistische leiding van Milosevic, de vermoedelijke uitkomst van de raadpleging niet zou accepteren. Veel ontwikkelingen en spanningen, niet alleen hier in het kleine Kosovo, maar dus ook in een ander ver weg gelegen deel van Joegoslavië.